

K jubileu Pavla Cmoreje

Ne od jubilanta (samozřejmě), nýbrž od jeho přátel se dovídáme, že náš milý Pavel („Palo“) Cmorej se právě přesným začátkem tohoto roku dožívá jednoho z vrcholů svého mladého věku. Jistě se dočkáme řady blahopřání a hodnocení osobnosti během tohoto roku, zejména na stránkách časopisu *Organon F*, který je jeho úspěšným dítětem. Zde chceme pouze zběžně (protože narychlo) zaznamenat jednu z charakteristických zkušeností s Pavlem Cmorejem v souvislosti s jeho vztahem k Pavlovi Tichému.

Od samého počátku zrození logicko-sémantické koncepce Pavla Tichého nepochyboval Palo, že jde o velice závažné a originální myšlenky. Byl jedním ze dvou Pavlů, kteří si s Pavlem T. dopisovali během jeho emigrace a navrhli např. obohacení TILky o temporální faktor a jeho důsledné rozlišení od faktoru modálního. Palo pochopil velice brzy podstatu Tichého přístupu a byl připraven k poučeným diskusím o základních problémech spojených s tímto přístupem. I v době nespokojenosti, kdy nebylo dost dobře možné např. citovat autory, kteří emigrovali, a sám Palo nebyl právě *persona grata*, se snažil v akademickém prostředí propagovat to, co pokládal za dobré a podnětné v rodící se transparentní intenzionální logice (TIL).¹

Není proto divu, že jakmile se idiotský systém zhroutil a Tichý začal navštěvovat republiku, byl to právě Palo, kdo spolu s podobně orientovanými přáteli měl zásluhu na tom, že Tichý byl přijat velice přátelsky i na Slovensku. Nejen to, jedním z plodů zajímavé a hluboké výměny názorů byl publikovaný dialog mezi Palem C. a Pavlem T. (viz *Organon F* 1998, 2 – 3), který lze pokládat za jeden z nejinspirativnějších filozofických dialogů, jaké můžeme číst na stránkách filozofických časopisů.

Každý, kdo Pala zná, potvrdí jeden rys jeho práce: Palo je nesmírně solidní a rigorosní. Nepodlehł nikdy pokušení laciné ideologizace, a dokud neměl úplně jasno, pokud jde o nějakou koncepci nebo nějaký soubor tvrzení, byl jeho postoj nikoli tvrdící, nýbrž tážající. To platilo i o jeho vztahu k TILce. Některé principy TILky mu nepřipadaly dostatečně zdůvodněné (ospravedlněné), takže např. proti individuovému antiesencialismu TILky postavil velice jemnou analýzu, která ukázala možnost zdůvodnění jisté formy esencialismu. Konkrétně Palo ukázal, že některé empirické vlastnosti jsou částečně esenciální, tedy mají esenciální jádro. Je jím množina individuí, které mají danou vlastnost nutně. Palovy analýzy vedly konec konců k lepší pojmové analýze a v důsledku toho k lepší argumentaci ve prospěch TILovského antiesencialismu. V této souvislosti musíme také konstatovat, že po-

¹ Byl to patrně Palo, kdo začal užívat krásný slovenský výraz „TILka“.

měrně obtížná problematika týkající se povahy nahých individuí (*bare individuals*) doznala významný pokrok v řešení jednotlivých otázek díky dlouhé diskusi, kterou jsme na stránkách e-mailové korespondence s Palem vedli v minulém a předminulém roce. Palo např. podal důkaz, že pro každé individuum existuje netriviální empirická vlastnost, do které musí být dané individuum „oblečeno“, a to tak, že danou vlastnost zkonstruoval.

Na druhé straně si byl Palo velmi brzy vědom jedné společné chyby, které se dopouštějí kritici TILky (a vlastně jakékoli logické analýzy přirozeného jazyka): že totiž zpochybňují možnost logické (tedy *a priori*) analýzy přirozeného jazyka na základě toho, že každá taková analýza je údajně zatížena empirickým faktorem, neboť přirozený jazyk sám je dán empiricky. Výsledky logických analýz přirozeného jazyka (ať jde o TILku, nebo třeba o montaguovské analýzy) jsou však nezávislé na zkušenosti, protože zkušeností zde nemůžeme chápat nic jiného než *mimojazykovou zkušenost*. Analýza sama se nemůže zabývat empirickými předpoklady daného jazyka – to věděl Tichý již r. 1966, když napsal v článku „K explikaci pojmu ‚obsah věty‘“ (*Filosofický časopis* 14, 364 – 372) v poznámce pod čarou: „Předpokládáme ovšem normální jazykovou situaci, v níž komunikace probíhá mezi dvěma lidmi, kteří oba jazyku rozumějí. Logická sémantika se nezabývá jinými jazykovými situacemi.“ Palo pochopil, že je zřejmě třeba tento většinou implicitní předpoklad podpořit, a vytvořil zajímavou teorii, která chápe komunikativní užití jazykového výrazu jako jednotu ‚semivýrazu‘, který sám o sobě význam nemá, a jazykovou konvencí dohodnutého významu. Nezávislost této jednoty na mimojazykovém stavu světa, tj. logicky nutný charakter této jednoty, lze pak již elementárně odvodit.

Ve své komunikaci i na stránkách *Organonu F* obnovil Palo tradici filozofických dialogů a polemik. Nejen s námi a s Tichým, nýbrž i s ostatními partnery včetně ideových protivníků je Palova polemika vyvážená: na jedné straně je nekompromisní v tom smyslu, že vyžaduje odpověď a neprojevuje souhlas, pokud nevyplývá z vlastního přesvědčení, na druhé straně je zde patrná Palova snaha o slušnost (někdy až noblesnost). Ne vždy se setkává s odezvou, která by byla vyvážená v tomto smyslu.

Rádi bychom vyzdvihli také Palovu lidskost. Je skvělým diskutérem nejen o otázkách odborných, ale i opravdovým přítelem, na kterého je možno se kdykoli s důvěrou obrátit, a v neposlední řadě je i výborným společníkem ve viechach. Nechť je nám dovoleno aspoň v rámci této kratičké poznámky vyjádřit hlubokou úctu před Palovou lidskou i odbornou osobností a popřát mu mnoho štěstí v pokračování k dalším milníkům jeho pozoruhodného života.

Marie Duží
Pavel Materna